

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання гарантування прав і свобод громадян набуває особливого значення в періоди запровадження особливих правових режимів, коли нормальне функціонування суспільства і держави з тих чи інших причин стає неможливим. Однією з таких підстав для легітимного обмеження прав і свобод людини є введення воєнного стану в державі або в окремих її місцевостях. Відповідно до Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації, було постановлено ввести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб [1].

Згідно з 1 статтею Закону України “Про правовий режим воєнного стану”:

“Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень”[2].

Основні права і свободи людини та громадянина є невідчужуваними, непорушними та невичерпними, вони закріплені у II Розділі основного закону нашої держави — Конституції України [3, с.9]. Однак під час воєнного стану багато громадянських прав можуть зазнавати дискримінації. Зокрема, можуть бути обмежені деякі права людей, включаючи невід'ємне право на житло, володіння транспортними засобами та харчування, а також свободу пересування, вибору місця проживання, свободу об'єднань та преси.

Право на життя, тобто найфундаментальніше право людини, є майже не захищеним у воєнний час. Насильство, таке як: вбивства, викрадення і депортації на окупованих територіях, катування і нелюдське поводження з полоненими, згвалтування та інші форми насильства є прямим

порушенням прав людини на життя, гідність і недоторканність. Також мають місце порушення права громадян України на охорону здоров'я, такі як: відсутність доступу до медичної допомоги та проблеми зі здоров'ям, спричинені пораненнями, отриманими під час бойових дій. Позбавлення власної домівки або неможливість покинути окуповану територію внаслідок війни також можна віднести до посягань на права людини і громадянина.

Під час війни діти є вразливими і можуть бути розлучені з батьками або позбавлені доступу до освіти та медичної допомоги. «Під час війни порушуються всі права дитини: право на життя, право бути з сім'єю і громадою, право на здоров'я, право на розвиток особистості, а також право на турботу і захист», – зазначається у звіті ООН 1996 року «Вплив збройного конфлікту на дітей»[4].

В умовах воєнного стану деякі конституційні права громадян можуть бути обмежені з метою більш ефективної мобілізації державних ресурсів для протидії військовій агресії. Однак основні конституційні права громадян, закріплені в статтях 24-25, 27-29, 40, 47, 52, 61, 55-63, не можуть бути обмежені в жодному разі.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. Електронний ресурс.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 19.04.2023).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 29 вересня 2022 р. № 389-VIII / Верховна Рада України. Електронний ресурс.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 19.04.2023).

3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. War Childhood Museum Ukraine. Електронний ресурс.

URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/> (дата звернення: 19.04.2023).

УДК 342.7

*Д.В. Чупайда, студентка групи 101-П
Наук. керівник - І.К. Шумський, к.ю.н., старший викладач
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Об'єм правових засобів захисту в сучасний період значно розширено завдяки підключенню до національних, внутрішньодержавних механізмів механізму захисту прав та свобод людини міжнародної юрисдикції.